

הלכות שבת סימן שנו

בה (ט) קלל. וְאִם יֵשׁ בְּהֵצֵר אַרְבַּע עַל אַרְבַּע, אֶפְלוּ הוּא (י) אַרְיָה (כ) וְקָטִין. יֵאוּ (יא) בַּיּוֹמֹת (ג) הַגְּשָׁמִים בְּהֵצֵר קְלִישָׁהוּא, (יב) מִמֶּר לְשַׁפֵּף בַּהּ כָּל מַה שִׁירְצָה. הַחֲצֵר וְאֶבְרָחָה (פרוש, פ"ח ש"ג) לוֹ שֶׁלֹּשׁ דְּפָנוֹת, וְרָפָן וְרִבְעִית שֶׁמְעִמְדִין בּוֹ דָּלֵת אֵינָה מְגַפֶּפֶת כָּל עֵגֶר אֲלֵא בְּרַחְבּוֹ שֶׁל בַּיִת כְּלוּ, וּפְעָמִים שְׁעוּשִׁים לָהּ אָפָה אַחַת פְּצִים מִפָּאָן וְאָפָה אַחַת פְּצִים מִפָּאָן, כִּךְ פִּרְשׁ הַעֲרוּף, וּפְצִים הוּא מַעַט כֶּתֵל לְשֶׁר וְלָשׁוֹה) שְׂאִין בְּאֶחָד מֵהֶם לְבַד אַרְבַּע אַמּוֹת, מִצְטָרְפִין לְאַרְבַּע אַמּוֹת לְהַתִּיר לְשַׁפֵּף בָּהֶם. הִגָּה וְהוּא הַדִּין (יג) שְׁתֵּי דְיוֹטָאוֹת שֶׁלֹּפְנֵי שְׁמֵי עֲלִיּוֹת וְעֲלִיָּהֶם מְעוּזְבָה שְׂרָאוּי הַמֵּים לְבַלְעַ בָּהֶם, אִם הֵם (ד) (יד) סְמוּכוֹת זו לְזוֹ מִצְטָרְפוֹת (כ"ו ב"ש ה"ר"י יונתן). יְבֻמָּה דְּבָרִים אֲמוּרִים, בְּהֵצֵר הַסְּמוּכָה לְרִשּׁוֹת־הַרְבִּיבִים, (טו) אֲבָל אִם הִיא סְמוּכָה (ה) לְכַרְמְלִית, אֶפְלוּ הִיא קְטַנָּה תְּרַבָּה אֵינָה צְרִיכָה גְּמָא אֶפְלוּ בַּיּוֹמֹת הַחֲמֵה (ועין לְמַן סִימָן שְׁעוֹ):

ב (ו) (טז) זָבִיב *שְׂמֻקָּסָה (יז) אַרְבַּע אַמּוֹת בְּמִשְׁפָּה בְּרִשּׁוֹת־הַרְבִּיבִים וְיֵשׁ בּוֹ אַרְבַּע עַל אַרְבַּע, מִמֶּר (יח) לְשַׁפֵּף *אֶפְלוּ עַל־פִּי הַבַּיִת אֶפְלוּ בַּיּוֹמֹת הַחֲמֵה, אֶף־עַל־פִּי שְׁהַמֵּים יוֹצְאִים מִיַּד מִיָּדוֹ (יח) לְחוּץ, הַכּוֹלְכֵד (יט) שְׂלֵא יִהְיֶה סִילוֹן שֶׁל עֵץ שְׂאִין הַמֵּים רְאוּיִים לְבַלְעַ, אֲבָל אִם עֲשׂוּי (כ) קְעִין רְצֻפָּה שֶׁל אֲבָנִים, מְקַלְעִים וְשָׂרִי. *וְלְהַרְמַבְ"ם, (כא) אֶפְלוּ הֵיכָה אַרְךָ הַבַּיִת (כב) אוֹ הַצְּנוּר מֵאַה אֵמָה לֹא יִשְׁפָּף עַל פִּיּוֹ בַּיּוֹמֹת הַחֲמֵה, אֲלֵא שׁוֹפָף חוּץ לְבַיִת וְהֵם יוֹרְדִים לְבַיִת: ג (כג) 'בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים, קְשָׁהִים יוֹצְאִים לְרִשּׁוֹת־הַרְבִּיבִים, אֲבָל אִם הֵיוּ יוֹצְאִים לְכַרְמְלִית מִמֶּר לְשַׁפֵּף עַל־פִּי הַבַּיִת אֶפְלוּ בַּיּוֹמֹת הַחֲמֵה: הִגָּה (כד) וְיֵשׁ אוֹמְרִים דָּאִין חֲלוּק בֵּין כַּרְמְלִית לְרִשּׁוֹת־הַרְבִּיבִים (כ"ו ב"ש ה"ר"י יונתן) וְהַרְאִי כ"ו כ"ד

באר היטב

אֲלֵא פָּרוּ וְכֹחוֹ בְּכַרְמְלִית לֹא גָזְרוּ כַּמִּשָּׁ שִׁמְן שָׁנָה כ"א. וְעַכְשִׁי זֶה דְּלֵשׁ חוֹלְקִין וְסִיל דָּאִין חֲלוּק בֵּין כַּרְמְלִית לְרִיחַ, ע"ש: (י) ב"ב. פ"ח הַרְיָן הַעֲשׂוּי לְקַלַּת שׁוֹכְטִין שְׁתָּתָצֵר לְרִיחַ: (י) לְשַׁפֵּף. דָּקִים לֹן בְּדֵי אַמּוֹת יֵשׁ שְׁעוֹר לְבַלְעַ.

משנה ברורה

שְׂלֵא יִתְטַוֵּף חֲצוּר, אֶפְלוּ הֵכִי שָׂרִי, דְּמַכֵּל מְקוֹם וְכוּר הוּא עַל־יַדִּי עֲשִׂית הַגְּמָא וְלֹא גָזְרוּ בַּהּ: (ט) קָלֵל. דְּגוֹרִינִן (ה) דְּלֵמָא אֲתֵי לְשַׁפֵּף סְאִתִּים, כִּדְהוּא שְׁעוֹר שֶׁשְׂמִישׁ אֲדָם לְיוֹם: (י) אַרְיָה וְקָטִין. כְּגוֹן שֶׁהוּא אַרְךָ שְׁמוֹנֶה אַמּוֹת וְרַחֵב שְׁפִים, דְּמַכֵּל מְקוֹם יֵשׁ כָּאִן שְׁעוֹר לְבַלְעַ סְאִתִּים: (יא) בַּיּוֹמֹת הַגְּשָׁמִים. שְׂאִין אֲדָם (י) מִקְפִּיד עַל לְכַלּוֹף חֲצוּר וְאֵינּוּ מִתְכַּנֵּן שֶׁצָּצָאוּ לְחוּץ. וְאִי מְשׁוּם אֲנָשִׁים אַחֲרֵים שִׁירָאוּ צְנוּר מְקַלָּה וְרָתִי לְמַשְׂרִי גַם בַּיּוֹמֹת הַחֲמֵה, אֲמִרִינֵן שִׁתְּלֵלוּ יוֹתֵר שְׂמִירָגְשָׁמִים הֵן, וְאֶפְלוּ שְׂלֵא בְּשַׁעַת הַגְּשָׁמִים, מִתְחַמְצִים הֵם מִן הַגְּשָׁמִים שֶׁהֵיוּ בְּתֵן מְקֻדָּם: (יב) מִמֶּר לְשַׁפֵּף בַּהּ וְכוּ'. רוֹצֵה לּוֹמֵר, אֶפְלוּ בְּלֵא עֲשִׂית גְּמָא קָלֵל: (יג) שְׁתֵּי דְיוֹטָאוֹת. הִגָּה שְׁתֵּי דִיּוֹן רַחֲבִין נִגְדַּ פִּתְחֵי הַעֲלִיּוֹת (וְרַחֵב (ו) קָל יֵדִי שְׁתֵּי אַמּוֹת בְּאֶרֶךְ אַרְבַּע אַמּוֹת נִגְדַּ הַעֲלִיּוֹת, וְעַל הַדִּיּוֹן יֵשׁ מְעוּזְבָה רַבָּה שְׂרָאוּי לְבַלְעַ בַּהּ הַמֵּים הַנּוֹשְׁפִין עֲלֵיהֶן: (ד) סְמוּכוֹת זו לְזוֹ. רוֹצֵה לּוֹמֵר, (ה) בְּחוּץ אַרְבַּעָה טְפָחִים, מִצְטָרְפוֹת כְּאֵלוֹ הֵיוּ בְּמְקוֹם אֶחָד, וְאִם־כֵּן הֵיוּ אַרְבַּע אַמּוֹת עַל אַרְבַּע אַמּוֹת, וְמִמֶּר לְשַׁפֵּף עֲלֵיהֶן וּמִשְׁם יוֹרְדִין לְרִשּׁוֹת־הַרְבִּיבִים לְהִרְיָא: (ט) אֲבָל וְכוּ' לְכַרְמְלִית, דְּאֶפְלוּ כִּשְׁהִיא סְמוּכָה לְרִשּׁוֹת־הַרְבִּיבִים אֵינּוּ אֲסוּר רַק מְשׁוּם גְּזֵרָה דְּלֵמָא אֲמִי לְזִרְק לְהִרְיָא לְרִשּׁוֹת־הַרְבִּיבִים, וְכַרְמְלִית לֹא שָׁפָף זֶה, דְּאֶפְלוּ פִי יוֹרֵק לְהִרְיָא, גַּם־כֵּן לִיבָא אֲסוּרָא דְּאוּרִיקָא. (ט) וְעַן לְמַן סוּף סִימָן זֶה הִישׁ חוֹלְקִין: ב (טז) זָבִיב וְכוּ'. הוּא חֲרִיץ הַעֲשׂוּי לְקַלַּת שׁוֹכְטִין שְׁתָּתָצֵר לְרִשּׁוֹת־הַרְבִּיבִים: (יז) אַרְבַּע אַמּוֹת בְּמִשְׁפָּה. צְרִיף לּוֹמֵר בְּמִשְׁפָּה אַרְבַּע אַמּוֹת, וְרוֹצֵה לּוֹמֵר, שְׂאֶרְבַּע אַמּוֹת תְּרַאשׁוּנוֹת הַסְּמוּכוֹת לְהַחֲצֵר הוּא מְכַסֶּה וְהוּא רַחֵב גַּם־כֵּן אַרְבַּע אַמּוֹת (וְהוּא הַדִּין (י) אִם הוּא רַחֵב רַק שְׁתֵּי אַמּוֹת וְיֵשׁ בְּאֶרְכוֹ שְׁמוֹנֶה אַמּוֹת), דְּבִשְׁעוֹר זֶה יֵשׁ שְׁעוֹר לְבַלְעַ סְאִתִּים מִים שְׂאָרְם עֲשׂוּי לְהַסְתַּפֵּק כָּכֵל יוֹם, וְעַל־כֵּן מְקַלְטִין בַּהּ לְשַׁפֵּף עַל־פְּנֵי הַבַּיִת הַעוֹמֵד בְּחֵצֵר, כְּמֹו בְּחֵצֵר שֶׁהוּא מְחֻזָּק אַרְבַּע אַמּוֹת עַל אַרְבַּע אַמּוֹת, וְכַנִּיל: (יח) לְחוּץ. פִּינֵן (יח) כְּמִכּוֹן בְּהִרְיָא שְׂצָאוּ לְחוּץ, וְעַל־כֵּן אֶפְלוּ בְּשִׁצְאוֹ לְחוּץ שָׂרִי, וְכַנִּיל בְּרִישׁ הַסִּימָן: (יט) שְׂלֵא יִהְיֶה וְכוּ'. דָּאִם הַבַּיִת שֶׁל עֵץ, הוּא שְׂמֻרָעַף רַחֲבוֹת וְחֲצוּרוֹת, שְׂיֵשׁ תְּרַבָּה עֲשֵׂר בֵּין אֶבֶן לְאֶבֶן לְבַלְעַ: (כא) אֶפְלוּ הֵיכָה אַרְךָ הַבַּיִת וְכוּ'. רוֹצֵה לּוֹמֵר, שְׂאֶרְךָ הַבַּיִת בְּחֵצֵר הוּא מֵאַה אָמָה, וְכִשְׁעוֹר זֶה בְּדֵבֵי יְבֻלְעֵ הַמֵּים בְּקַרְקַע, אֶפְלוּ הֵכִי אֲסוּר מִפְּנֵי שְׁהַמֵּים יוֹצְאִין מִכְחוֹ לְרִשּׁוֹת־הַרְבִּיבִים (שֶׁם בְּרַמְבַּ"ם). וְנִקְטְוִין לְהַקֵּל כִּסְבִּירָא רֵאשׁוּנָה [א"ר]: (כב) אוֹ הַצְּנוּר. צְנוּר מְקַרִי מֵה שְׂמִיחִין עַל הַגָּז וְעַל־יָדוֹ יוֹתֵר הַקְּלִיחַ לְרִשּׁוֹת־הַרְבִּיבִים: ג (כג) בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים וְכוּ'. זֶהוּ סִיּוֹם דְּבָרֵי הַרְמַבְ"ם, (יג) וְגַם לְדִיּוֹן נְפִקָא־מִנָּה בְּזֶה, דְּהִינּוּ אִם הַבַּיִת הֵיכָה שֶׁל עֵץ, שְׂאִינוּ עֲשׂוּי לְבַלְעַ בּוֹ הַמֵּים וְכַנִּיל יוֹצְאִין יוֹצְאִין לְחוּץ בְּרִשּׁוֹת־הַרְבִּיבִים, זֶהוּ אֲסוּר אֶפְלוּ לְרִצְעָה רֵאשׁוּנָה, אֲבָל כִּשְׁהִיא סְמוּכָה לְכַרְמְלִית מִמֶּר אֶפְלוּ בְּשֵׁל עֵץ, וְהַטַּעַם כָּכֵל זֶה, פִּינֵן דְּאֵינוּ שׁוֹפָף בְּהִרְיָא לְכַרְמְלִית רַק שֶׁהוּא כָּא מִכְחוֹ, כִּבְרִיא לֹן דְּכֹחוֹ בְּכַרְמְלִית לֹא גָזְרוּ: (כד) וְיֵשׁ אוֹמְרִים דָּאִין חֲלוּק וְכוּ'. אֶף דְּבַאנֵן נִקְטְוִין לְדִינָא דְּאֶפְלוּ בְּשִׁתְּמֵים יוֹצְאִים לְרִשּׁוֹת־הַרְבִּיבִים מִמֶּר כְּבִיב, וְכַמוֹ שֶׁכְּתִיבנוּ בְּפִרְשׁוֹתֵינוּ, כֹּא, מִכֵּל מְקוֹם נְפִקָא־מִנָּה מִלִּשְׁ-אוֹמְרִים הֵיכָה לְעַנֵּן סִילוֹן שֶׁל עֵץ, וְכַמוֹ שֶׁכְּתִיבנוּ בְּפִרְשׁוֹתֵינוּ, אִין מְכַסֶּה אַרְבַּע אַמּוֹת בְּהַכַּרְמְלִית, דְּלִישְׁלַחְתָּן צְרוּף מִמֶּר וְלִישְׁ-אוֹמְרִים אֲסוּר: וְגַם נְפִקָא־מִנָּה לְעַנֵּן חֲצֵר קְטַנָּה שְׂאִין בַּהּ אַרְבַּע אַמּוֹת עַל אַרְבַּע אַמּוֹת, דְּסַחַם הַמְּחַבֵּר לְעֵיל בְּסוּף סְעִיף אִי דְּבְכַסְמוּכָה לְכַרְמְלִית מִמֶּר, (יד) וְלִישְׁ-אוֹמְרִים

(כ) וְקָטִין. פִּינֵן שֶׁהוּא אַרְךָ שְׁמוֹנֶה אַמּוֹת וְרַחֵב שְׁפִים, וּמִיָּמָ לֵשׁ כָּאִן שְׁעוֹר לְבַלְעַ סְאִתִּים: (ג) הַגְּשָׁמִים. שְׂאִין אֲדָם מְקַפִּיד עַל לְכַלּוֹף חֲצוּר וְאֵינּוּ מִתְכַּנֵּן שֶׁצָּצָאוּ לְחוּץ: (ד) סְמוּכוֹת. בְּחוּץ ד' טְפָחִים: (ה) לְכַרְמְלִית. לְפִי שְׂאִין כָּאִן

באר הלכה

וְאֶף־עַל־גַּב דְּאֶפְשֵׁר שְׂצָאוּ הַמֵּים מִפִּתְחַת כֶּתֵל הַחֲצֵר לְרִשּׁוֹת־הַרְבִּיבִים, לֹא אִכְפַּח לָן, וְכַל־שֶׁכֵּן אִם יִשְׁפָּף בְּמָא עֲצֻמָּה [פּוֹסְקִים]: * שְׂמֻקָּסָה אַרְבַּע אַמּוֹת בְּמִשְׁפָּה וְכוּ'. וְהוּא הַדִּין אֶפְלוּ אִם בְּרִשּׁוֹת־הַרְבִּיבִים אֵינּוּ מְכַסֶּה, אֲלֵא שְׁתָּתָצֵר שְׁעוֹר אַרְךָ הַבַּיִת עִם הַחֲצֵר הוּא אַרְבַּע עַל אַרְבַּע: * אֶפְלוּ עַל־פִּי הַבַּיִת, וּמִתְכַּבְּרָא שְׂמֻרָה אֶפְלוּ אִם הַחֲצֵר פִּתּוֹת מֵאַרְבַּע אַמּוֹת, וּמִמֶּר אֶפְלוּ לְשַׁפֵּף חוּץ הַחֲצֵר, פִּינֵן שִׁבּוּל הַמֵּים לִיבַד מִשְׁם לְחוּץ הַבַּיִת, וְדוּמָא דְּמַקְלִינֵן לְעֵיל לְשַׁפֵּף בְּחֵצֵר כְּשִׁישׁ עוֹקָה וְאֶפְלוּ הַעוֹקָה הִיא מִכְחוּץ: * וְלְהַרְמַבְ"ם וְכוּ'. וְלִישְׁטִיָּה זֶה, לְעֵיל בְּסִיעִיף אִי לְעַנֵּן גְּמָא אִין כִּסֵּר לְשַׁפֵּף חוּץ הַחֲצֵר כִּשְׂאִין עוֹשֶׂה גְּמָא אֲלֵא בְּשִׁתְּחֻקָּה הַחֲצֵר אַרְבַּע אַמּוֹת עַל אַרְבַּע אַמּוֹת מְרַבֵּעַ, וְלֹא כְּדַעַת הַמְּחַבֵּר לְעֵיל בְּסִיעִיף אִי דְּמִתִּיר אַרְיָה וְקָטִין [הג"ר"א, וְכֵן מוֹכַח בְּנִמְרָא בְּהִרְיָא, אֶף לְרִינָא מְשַׁמַּע מִהַחֲתוּרִים וְלֹא נִקְטְוִין בְּהַרְמַבְ"ם אֲלֵא בְּרַחֲ פִּתְחֵי הַפּוֹסְקִים:

רַחֲבִין נִגְדַּ פִּתְחֵי הַעֲלִיּוֹת (וְרַחֵב (ו) קָל יֵדִי שְׁתֵּי אַמּוֹת בְּאֶרֶךְ אַרְבַּע אַמּוֹת נִגְדַּ הַעֲלִיּוֹת, וְעַל הַדִּיּוֹן יֵשׁ מְעוּזְבָה רַבָּה שְׂרָאוּי לְבַלְעַ בַּהּ הַמֵּים הַנּוֹשְׁפִין עֲלֵיהֶן: (ד) סְמוּכוֹת זו לְזוֹ. רוֹצֵה לּוֹמֵר, (ה) בְּחוּץ אַרְבַּעָה טְפָחִים, מִצְטָרְפוֹת כְּאֵלוֹ הֵיוּ בְּמְקוֹם אֶחָד, וְאִם־כֵּן הֵיוּ אַרְבַּע אַמּוֹת עַל אַרְבַּע אַמּוֹת, וְמִמֶּר לְשַׁפֵּף עֲלֵיהֶן וּמִשְׁם יוֹרְדִין לְרִשּׁוֹת־הַרְבִּיבִים לְהִרְיָא: (ט) אֲבָל וְכוּ' לְכַרְמְלִית, דְּאֶפְלוּ כִּשְׁהִיא סְמוּכָה לְרִשּׁוֹת־הַרְבִּיבִים אֵינּוּ אֲסוּר רַק מְשׁוּם גְּזֵרָה דְּלֵמָא אֲמִי לְזִרְק לְהִרְיָא לְרִשּׁוֹת־הַרְבִּיבִים, וְכַרְמְלִית לֹא שָׁפָף זֶה, דְּאֶפְלוּ פִי יוֹרֵק לְהִרְיָא, גַּם־כֵּן לִיבָא אֲסוּרָא דְּאוּרִיקָא. (ט) וְעַן לְמַן סוּף סִימָן זֶה הִישׁ חוֹלְקִין: ב (טז) זָבִיב וְכוּ'. הוּא חֲרִיץ הַעֲשׂוּי לְקַלַּת שׁוֹכְטִין שְׁתָּתָצֵר לְרִשּׁוֹת־הַרְבִּיבִים: (יז) אַרְבַּע אַמּוֹת בְּמִשְׁפָּה. צְרִיף לּוֹמֵר בְּמִשְׁפָּה אַרְבַּע אַמּוֹת, וְרוֹצֵה לּוֹמֵר, שְׂאֶרְבַּע אַמּוֹת תְּרַאשׁוּנוֹת הַסְּמוּכוֹת לְהַחֲצֵר הוּא מְכַסֶּה וְהוּא רַחֵב גַּם־כֵּן אַרְבַּע אַמּוֹת (וְהוּא הַדִּין (י) אִם הוּא רַחֵב רַק שְׁתֵּי אַמּוֹת וְיֵשׁ בְּאֶרְכוֹ שְׁמוֹנֶה אַמּוֹת), דְּבִשְׁעוֹר זֶה יֵשׁ שְׁעוֹר לְבַלְעַ סְאִתִּים מִים שְׂאָרְם עֲשׂוּי לְהַסְתַּפֵּק כָּכֵל יוֹם, וְעַל־כֵּן מְקַלְטִין בַּהּ לְשַׁפֵּף עַל־פְּנֵי הַבַּיִת הַעוֹמֵד בְּחֵצֵר, כְּמֹו בְּחֵצֵר שֶׁהוּא מְחֻזָּק אַרְבַּע אַמּוֹת עַל אַרְבַּע אַמּוֹת, וְכַנִּיל: (יח) לְחוּץ. פִּינֵן (יח) כְּמִכּוֹן בְּהִרְיָא שְׂצָאוּ לְחוּץ, וְעַל־כֵּן אֶפְלוּ בְּשִׁצְאוֹ לְחוּץ שָׂרִי, וְכַנִּיל בְּרִישׁ הַסִּימָן: (יט) שְׂלֵא יִהְיֶה וְכוּ'. דָּאִם הַבַּיִת שֶׁל עֵץ, הוּא שְׂמֻרָעַף רַחֲבוֹת וְחֲצוּרוֹת, שְׂיֵשׁ תְּרַבָּה עֲשֵׂר בֵּין אֶבֶן לְאֶבֶן לְבַלְעַ: (כא) אֶפְלוּ הֵיכָה אַרְךָ הַבַּיִת וְכוּ'. רוֹצֵה לּוֹמֵר, שְׂאֶרְךָ הַבַּיִת בְּחֵצֵר הוּא מֵאַה אָמָה, וְכִשְׁעוֹר זֶה בְּדֵבֵי יְבֻלְעֵ הַמֵּים בְּקַרְקַע, אֶפְלוּ הֵכִי אֲסוּר מִפְּנֵי שְׁהַמֵּים יוֹצְאִין מִכְחוֹ לְרִשּׁוֹת־הַרְבִּיבִים (שֶׁם בְּרַמְבַּ"ם). וְנִקְטְוִין לְהַקֵּל כִּסְבִּירָא רֵאשׁוּנָה [א"ר]: (כב) אוֹ הַצְּנוּר. צְנוּר מְקַרִי מֵה שְׂמִיחִין עַל הַגָּז וְעַל־יָדוֹ יוֹתֵר הַקְּלִיחַ לְרִשּׁוֹת־הַרְבִּיבִים: ג (כג) בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים וְכוּ'. זֶהוּ סִיּוֹם דְּבָרֵי הַרְמַבְ"ם, (יג) וְגַם לְדִיּוֹן נְפִקָא־מִנָּה בְּזֶה, דְּהִינּוּ אִם הַבַּיִת הֵיכָה שֶׁל עֵץ, שְׂאִינוּ עֲשׂוּי לְבַלְעַ בּוֹ הַמֵּים וְכַנִּיל יוֹצְאִין יוֹצְאִין לְחוּץ בְּרִשּׁוֹת־הַרְבִּיבִים, זֶהוּ אֲסוּר אֶפְלוּ לְרִצְעָה רֵאשׁוּנָה, אֲבָל כִּשְׁהִיא סְמוּכָה לְכַרְמְלִית מִמֶּר אֶפְלוּ בְּשֵׁל עֵץ, וְהַטַּעַם כָּכֵל זֶה, פִּינֵן דְּאֵינוּ שׁוֹפָף בְּהִרְיָא לְכַרְמְלִית רַק שֶׁהוּא כָּא מִכְחוֹ, כִּבְרִיא לֹן דְּכֹחוֹ בְּכַרְמְלִית לֹא גָזְרוּ: (כד) וְיֵשׁ אוֹמְרִים דָּאִין חֲלוּק וְכוּ'. אֶף דְּבַאנֵן נִקְטְוִין לְדִינָא דְּאֶפְלוּ בְּשִׁתְּמֵים יוֹצְאִים לְרִשּׁוֹת־הַרְבִּיבִים מִמֶּר כְּבִיב, וְכַמוֹ שֶׁכְּתִיבנוּ בְּפִרְשׁוֹתֵינוּ, כֹּא, מִכֵּל מְקוֹם נְפִקָא־מִנָּה מִלִּשְׁ-אוֹמְרִים הֵיכָה לְעַנֵּן סִילוֹן שֶׁל עֵץ, וְכַמוֹ שֶׁכְּתִיבנוּ בְּפִרְשׁוֹתֵינוּ, אִין מְכַסֶּה אַרְבַּע אַמּוֹת בְּהַכַּרְמְלִית, דְּלִישְׁלַחְתָּן צְרוּף מִמֶּר וְלִישְׁ-אוֹמְרִים אֲסוּר: וְגַם נְפִקָא־מִנָּה לְעַנֵּן חֲצֵר קְטַנָּה שְׂאִין בַּהּ אַרְבַּע אַמּוֹת עַל אַרְבַּע אַמּוֹת, דְּסַחַם הַמְּחַבֵּר לְעֵיל בְּסוּף סְעִיף אִי דְּבְכַסְמוּכָה לְכַרְמְלִית מִמֶּר, (יד) וְלִישְׁ-אוֹמְרִים

שער הציון

(ה) גְּמָרָא: (ו) גְּמָרָא: (ז) פְּרִימֻדָּים: (ח) אַחֲרוּגִים: (ט) ט"ז וּמְגַדְּאֲבָהֶם וּש"א: (י) פְּרִישׁוֹת לְדַעַת רַבִּי אֱלִיעִזֵּר בְּרַיְעָה דְּסוֹסַק הַשְּׁלַחְתוֹ צְרוּף מִנָּה: (יא) רִשְׁיָא: (יב) קְרַבְרַן־נִתְנָאֵל: (יג) הַגְּרִיז וּפְטוּסוֹ: (ד) ט"ז וּמְגַדְּאֲבָהֶם וּש"א:

הלכות שפת סימן שנו

ביאורים ומוספים

[משנ"ב ס"ק כד]

מפל מקום נפקא-מנה משיאוקרים הנה לענין סילון של עץ⁶.

8) ולענין צינורות של שופכין שבבית שמקלחים מים לברמלית, כתב החזו"א (א"ח סי' קד ס"ק ב) שאנו נוהגים היתר דבר. ואף על פי שהצינורות הם של מתכת שאין ראויים לבלוע, ולהלכה יש להחמיר כדעת היש מפרשים שהביא הרמ"א המחמירים בבוחו בברמלית, מ"מ כיון שהצינורות סתומים ואי אפשר להשתמש בהם מן הבית, אינם נחשבים לחורי רשות היחיד אלא למקום פטור, ונמצא שהמים עוברים מרשות היחיד לברמלית דרך מקום פטור, ובאופן זה התיר הרמ"א לכל השיטות [כמבואר בסוף דבריו].

עוד כתב, שאם המים מקלחים מהצינורות לרשות הרבים יש לאסור, כיון שאסור להוציא מרשות היחיד לרשות הרבים דרך מקום פטור. וכן אם פי הצינור נמצא בברמלית או בעידי רשות הרבים [שדינם כברמלית] אסור, כיון שהמים מקלחים לאחר מכן לרשות הרבים. אמנם, אם בברמלית שולשם נשפכים המים יש ד' אמות שראויות לבלוע, יש לומר שמותר. ואם המים מקלחים מהצינורות לחצר שאינה מעורבת, יש להתיר גם אם נחשיב את הצינורות לחורי רשות היחיד, משום שהוא כוחו בחצר שאינה מעורבת שמותר, וכמו שכתב הרמ"א בסוף דבריו.

ולענין צינורות שמביאים מים לבית, כתב החזו"א (שם) שיש להתיר אפילו אם המים באים מברמלית, כיון שלהלכה אין דין חורים לברמלית [כמבואר בשו"ע לעיל סי' שמה סי"ט ומשנ"ב שם ס"ק פז], ואם כן הצינורות הם מקום פטור, ובפרט שאין מביאים את המים בידים אלא בפתחת הברז. ואין לאסור מחמת שהמים עוברים דרך בתים וחצרות שלא עירבו, שכוין שאין הצינורות פתוחים אליהם אינם בטלים לשם הריהם ברשות בפני עצמה. ועוד, שהרי אין זה אלא כוחו, ובחצר שאינה מעורבת יש להתיר כוחו וכנ"ל.

[משנ"ב ס"ק ז]

דמפל מקום יש כאן שעור לקלע קאמרים⁶.

5) דוקא אם רצפה החור ראויה לבלוע [וכמו שכתב הרמ"א לגבי ב' דיוטאות ששופכות על המעובה שצריך שתהיה ראויה לבלוע], אבל אם קרקע החור היא מעץ שאינו ראוי לבלוע [כמבואר להלן סי' לגבי סילון], כתב החזו"א (א"ח סי' קג ס"ק כה) שאסור לשפוך לשם.

[משנ"ב ס"ק טו]

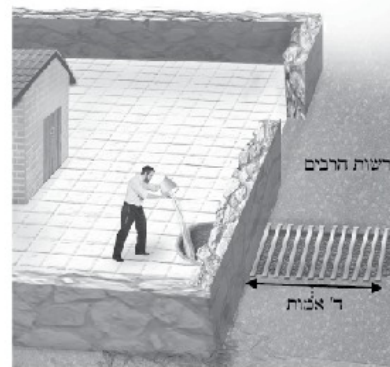
וענין לקמן סוף סימן זה דיש חולקין⁶.

6) זוהי דעת היש מפרשים שהביא הרמ"א להלן (סי' ג). שטוברים שבוחו בברמלית אסור, כיון שהוששים שמא יבוא להתיר גם ברשות הרבים, ואין להתיר אלא בברמלית שחוץ לעיר.

[שו"ע ס"ב]

ביב שמקסה ארבע אמות בקושי פקושיה קרפיים ויש בו ארבע על ארבע, קטר לשפך אפלו על-פי הביב⁷.

ז) כזה וכו'⁷

הַלְבוֹת שֶׁבֶת סִימָן שְׁנֵי שָׁנָה

ביאורים ומוספים

[מ"א ס"ג]

[דוקא פְּקֻלִית שְׁהִיא חוּף הַעֵיר⁹].

[משנ"ב ס"ק ב]

קָגוֹן גְּנוֹת וּפְרָדִים⁸].

2) ובשו"ע לקמן (סי' שסב ס"א) הובאו עוד אופנים של מחיצות שאינן מוקפות לדירה, כגון מחיצה שלא נעשית לדור בתוכה אלא לצניעות, דהיינו שחוצבי אבנים ובנאים נחים שם מעט, וכגון מחיצה שנעשית כדי לשמור פירות וכלים.

ובית כנסת שגודלו יותר מבית סאתים, מבואר בפמ"ג לקמן (סי' שסו א"א ס"ק י') שאם הוא בתוך היקף העיר הריהו נחשב מוקף לדירה, ואם הוא חוץ לחומות העיר, הריהו כרמלית (אלא שזה תלוי האם קרפף מקורה נחשב כרמלית, וראה מה שכתבנו בזה להלן ס"ק ד). אולם דעת החו"א (א"ח סי' צ ס"ק כג, וסי' קי ס"ק ב ד"ה והנה), שבית הכנסת נחשב מוקף לדירה משום השימוש שבאים לשם להתפלל.

ובית האסורים, כרב הערוך השלחן (ט"ט) שנחשב מוקף לדירה אף שהוא דר שם בעל כרחו, וכמבואר בגמרא (יומא י, ב) שדירה בעל כרחו שמה דירה. והוסיף, שמשמע זה צריך לקבוע שם מוחה, אמנם, הרעק"א (בגליון שו"ע יו"ד סי' רפ"א ס"א) והפתחי תשובה (שם ס"ק א) הביאו מחלוקת האחרונים אם בית האסורים חייב במוחה.

ובמה שלמד הערוך השלחן דין מוקף לדירה לענין טלטול מחיוב מוחה, דעת הנדע ביהודה (מהדו"ת א"ח סי' מז) שאין להשוות דינים אלו לכל דבר, ודעת החתם סופר (שו"ת א"ח סי' צה) שגוד דין הוקף לדירה לגבי שבת נלמד מדין מוחה, ודיניהם שייכים.

[משנ"ב ס"ק ד]

אין זו דירה תשובה מתמת עֶצְמָה⁸].

3) ואם השומר יושב בה יומם ולילה ואינו הולך ללון בביתה, כתב בביה"ל לקמן (סי' שסב ס"א ד"ה כדי) שהוא בכלל דירת אדם. אמנם החו"א (א"ח סי' קי סוף ס"ק כח) כתב, שאפילו באופן זה אינו נחשב דירת אדם, ביון שהוא דר שם שלא בטובתו.

[משנ"ב שם]

וְעֵינֵי בְּאוֹר הַלֵּקָה בְּסִימָן שֹׁסֵב מֵהַ שְׂפָתַיִךְ בְּתוֹךְ⁴].

4) שם (סי' ד"ה א) צידד, שנחלקו רש"י ורמב"ם האם הקירוי מפקיע דין קרפף. ועוד כתב שם, שאם הוא בנין חשוב שעשוי להכניס שם סחורות, יתכן שגם לדעת רש"י אינו נחשב קרפף. והפמ"ג (כאן משב"ז ס"ק א) דן האם קרפף מקורה דינו ככרמלית או שהקירוי מפקיע ממנו דין כרמלית. וכן החו"א (א"ח סי' פט ס"ק ה ו-ו) כתב, שדין קרפף מקורה תלוי במחלוקת התוס' (עירובין צ, א ד"ה אלא) והריטב"א (שם כה, א) האם יש עליו שם כרמלית, וכתב שלהלכה יש להחמיר, ואין מקום לחלק בין בנין חשוב לאינו חשוב, אלא בכל אופן שם קרפף עליו, והרי הוא כרמלית. ומשמע מדבריהם שכל הנדון הוא רק לענין קרפף יותר מבית סאתים האם הקירוי מפקיע ממנו דין כרמלית, אבל לענין שם קרפף שאסור לטלטל לשם כלים ששבתו בבית, גם אם הוא פחות מבית סאתים אין הקירוי מפקיע דין זה לכל השיטות.

9) והחו"א (א"ח סי' קג ס"ק כח) תמה על חילוק זה, וכתב שלדעה זו שגורו על כוחו בכרמלית, יש לאסור בכל כרמלית, ורק בספינה יש להקל, וכן בחצר שאינה מעורבת.

[משנ"ב ס"ק כח]

הכא ר'לא זריק להו פְּטָשׁ אֶלָּא לְחוּ, יֵשׁ לְהַקֵּל [הגר"א]¹⁰].

10) והחו"א (א"ח סי' קג ס"ק כח) כתב, שיתכן שהגרי"א כתב כן לשיטתו (לעיל סי' שמד ט"ז) שו"י הנמצא בכרמלית למעלה מעשרה טפחים הוא מקום פטור (כמו שהביא המשגיב שם ס"ק סו), ומדובר באופן שהצינור בולט מהגג, שנחשב כאילו הונחו המים במקום פטור, אבל לדעת החולקים על הגרי"א וסוברים שו"י הנמצא בכרמלית למעלה מעשרה טפחים דינו ככרמלית, וכן באופן שהצינור הוא חורי רשות היחיד שאין כאן הנחה במקום פטור, יתכן שאין לחלק בין גופו לכוחו, וסיים בצ"ע.

סימן שנה

דין איזה מקומות נקראים מקפים לדירה

[משנ"ב ס"ק א]

[לדירה¹].

1) הקדמה

הובא בגמרא (עירובין יח, א ו-בג, א) שחכמים תיקנו שמקום ששטחו יותר מבית סאתים, אף שהוא מוקף מחיצות אין לו דין רשות היחיד אלא אם כן הוא משמש לדירה הוקף במחיצות לשם כך, ויש בזה שני כללים: א. שהמקום ישמש לשימוש של דירה, כגון שבית דירה פתוח לשם כמו החצרות והרחבות שלפני הבתים, שאז כל המקום נטפל לשימוש הדירה (יוצא מכלל זה קרפף, שהוא מקום שמוקף במחיצות ומשמש למחסן עצים (רש"י שם יח, א ד"ה לגינה)). ב. שהיקף המחיצות נעשה לשם כך, מה שאין כן אם היקף המקום תהילה במחיצות ורק לאחר מכן פתחו לשם דירה (עירובין בד, א ובטור כאן), ולכן תל או נקע שלא הוקף בידי אדם אלא בידי שמים, אם הוא יותר מבית סאתים הריהו כרמלית אף על פי שבית דירה פתוח לשם (שם טו, א).

ובגדר הדברים כתב החו"א (א"ח סי' פט ס"ק יו'): "לא מצינו היקף לדירה אלא המוקף ללינה בקביעות, או היקף שמקום לינה פתוח לתוכו", ובהערות לשונה הלכות (ס"ד) העיר, שמדברי החו"א במקום אחר מבואר ששימוש דירה אינו דוקא מקום לינה או אכילה, אלא גם שאר השותמשויות כגון בית הכנסת (וכן בספר תיקון מבואות (פי"ד ע"י 9) הרחיב שלמסקנת החו"א גם שאר שימושים נחשבים דירה). וראה על כך עוד בהערות להלן.

הלכות שבת סימן שנו שנה

כאר הגולה רי

(*) ע"פ ד"ל סימן שנה ע"פ ו ובכ"פ שצינו (ס)

משתמין; ונדקא פרמלית שהיא חוף העיר^(ט), ומחלף בשוה"הרבים עצמה^(כ) אפלו^(א) בזמן הזה דלית לן (ט) רשוה"הרבים, אבל פרמלית שהיא מחוץ לעיר (כו) או חצר שאינה מערבת, שר"י (מרכיזי פי' הוורק ומצינו ור"ע) (תשובה מהר"ם סימן א). ועיר המוקפת חומה ולא ערבו בה, (כו) כחצר שאינה מערבת דמי (מרכיזי ס"פ הדר וזה"ד סימן עג ועד). (כח) ואם הצנור למעלה מעשרה, שעוברים המים דרך מקום-פטור לכרמלית, יש להקל (מהר"ל), (כט) וכן עקר:

שנה דין איזה מקומות נקראים מקפים לדירה, ובו י"ד סעיפים:

א *כל הקף שלא הקף (א) *לדירה, (ב) כגון גנות ופרדסים (ג) וברגנין, (ד) שאינם עשויים אלא לשמור בתוכן, (ה) אסרו חכמים לטלטל בתוכה יותר מארבע אמות אם הוא יותר (ו) מסאתים, אכל אם הוא סאתים, (ז) שהוא שעור שבועים אמה (ז) וארבעה טפחים על שבועים אמה וארבעה טפחים, (ח) מתר

באר היטב

ואפלו אי נפקא לכנאי לא לך אכפן ושרי: (ט) רשוה"הרבים. מ"מ שפך למגור בעיר גדולה שלש ס' רבוא, מ"א, ע"ש.

באר הגולה

* לדירה. עין משנה ברורה ושערי צדק. והנה במתנין ריש פסקין במבאר פנה דברים שהם מקפים לדירה, והנה דיר וסתר המקצה וחסר וכן פסי ביבאות, ובכל הני אפלו ביותר מסאתים מתר לטלטל בהם, וכל אלו אינם מקרים ואף-על-פי-כן כבית-דירה ומא. וכתב רש"י בטעמו של דבר, דפסי ביבאות הואיל ומימיון נאויין לשמנה אדם, משמילי דירה מעלימא היא, וכן דיר וסתר וכי' משום שהוא ארר שתמשישו לדירת אדם לכניסה וציאת תמיד, עד כאן. והדבר צריך באור במקצת, דבשקלא בחצר שנה טעמא משום דבחדר מקחים פנה וכמה דברים לצורך לו בכל שעה ושעה ובשכיל זה מקרי דירה, וקמ"דן מקצה, שהוא חובה שאחורי בתים, שהם שם מקחים צרפי דירה אלא שאין השמילשו הדיר כמו חצר, וקמו שכתב הר"ש"א בפרק בתרא בשם רש"י וזה לשונו: נתנה שאחורי בתים קרי מקצה לפי שאין משמילשו בה תדיר ומשמילשו שם עצים לאוצר, עד כאן לשונו, אכל דיר וסתר מאי טעמא? וצריך לומר, דגם שם אף-על-פי שאינה שאינה קלל לביתו, אף-על-פי-כן כיון שישא אצט"א ונכנס שם מדיר לעין על הזבל ואגב להלב אותם ולגזו אותם (עין שביעית פרק ג ב"ר"ש), במקום דירתו דמא. וצריך לומר לרש"י, ודחבה אינו דומה לקרפף, דאף-על-גב דגם קרפף עשוי להכניס שם עצים לאוצר כשדורש לשיי גמא, מכל מקום כיון דקרפף הוא חוץ לעיר, מסתמא כשפכניס שם עצים אין דעתה צליהם להשתמש בה מיד מאחר שהניחם חוץ לעיר, ולהספד ברחבה שאחורי בתים, שם מסתמא הניח את העצים שבו דעתו להשתמש בהם בכל שעה ושעה ויכנס שם בכל עת ומשום הכי צרפי דירתו הוא. ואף ש"ע"א מיקא, דהא רחבה שאחורי בתים במבאר פ"ש"ם דף כד דאין מטלטלין בו אלא בארבע אמות; וצריך לומר, דמתנין מצי בפמת ולבסוף הקף ובמסקנת פ"ש"ם שם, אלא דאמ"ן מאי צדיפותא דמקצה מקרפף, הא גם קרפף אי פתח ולבסוף הקף מהני? וצריך לומר, משום דהאי קרפף דמתנין מורי בחוץ לעיר, ואמ"ן ליכא שם שום פתח, ולהכי כפסיק דקרפף אינו מקרי לדירה, ורחבה מקרי לדירה, ורחבה על-פירוב פתח לה פתח מאחר לצורך לה להשמילשו ביתו, אלא דבאמת

משנה ברורה

הנה אסור וימה שנגרשם בה"ה בית-יוסף בשם חוכמות והרא"ש, לא נזכר בתוספות ורא"ש לענין ביב כלל, דהם פוסקים בבב"ב להקל אפלו בסמוכה לרשוה"הרבים, רק לפי דבריהם נשמעו גם לעצמנו: (כח) אפלו בזמן הזה דלית וכו'. רוצה לומר, לדעת הסוברים דקעין דוקא ששים רבוא בוקעין בו, וזה אינו מצוי, מכל מקום גזרין אשו עיר גדולה שחזמן שיהנה ששים רבוא [מ"א]: (כו) או חצר שאינה מערבת, רוצה לומר, דהחצר שבו הדיב נא חצר קטנה שאין בו ארבע על ארבע סמוך לחצר שאינה מערבת, וכששופך המים ירד לאותה חצר, שרי לכלי צלמא, מין דלא זריק להניא אלא בחו, לא גזרו בנה, (טו) ושרי לשפך אפלו על-פי הדיב: (כו) כחצר שאינה מערבת דמי. כיון דבאמת יש לה מחיצות, אלא שפחטרת ערוב: (כח) ואם הצנור וכו'. רוצה לומר, שצנור המקלח מים בפרמלית הוא למעלה מעשרה, ואם-כן עובר המים דרך מקום-פטור, מתר לשפך אפלו במקומו שארדו המים לכרמלית, והנה אפלו לדעת הממירים לעיל בסמ"ן שמו סוף סעיף א דרך מקום-פטור, הכא דלא זריק להו ממש אלא בחו, יש להקל [הגר"א]: (כט) וכן עקר. עין בפריימגדים שמצוד דאכל הג"ה קאי ואף אראש דכריו:

א (א) לדירה. דירת (ב) אדם ותשמישיו: (ב) כגון גנות ופרדסים. שמקיים אותם (ג) רק לשמור את הפרות והזרעים שבתוכן, והוא הדין קרפף, (ג) שהוא הקף גדול חוץ לעיר להכניס שם עצים לאוצר: (ג) וברגנין. סבת (ד) שומרים לשבדות: (ד) שאינן עשויין וכו'. רוצה לומר, (ה) אף-על-גב דספה זו נעשית לשיבת השומר, מכל מקום כיון שאין דירתם שם מקמת

עצמן אלא לשמור הארץ שלפניהן, אין זו דירה חשיבה מקמת עצמה^(ט) ותר"י זו פהה של גנות ופרדסים, ואפלו היא מקרה כג (ו) נמי לא משפכה דירה. ועין באור הגלגה בסמ"ן שסב מה שכתבנו בנה: (ה) אסרו חכמים וכו'. דאף-על-גב דמן התורה (ו) כל שמקפה מחיצות גבוהות עשרה, אף-על-פי שהיא רחבה כמה פורים, הוא לרשוה"הרבים גמור ומתיר לטלטל בכלו, מכל מקום חכמים אסרו בהקף גדול יותר מבית-סאתים שלא הקף לדירה, שהוא (ט) דומה קצת לרשוה"הרבים ולכרמלית, שלא לטלטל בה ביותר מארבע אמות כמו ברשוה"הרבים ובכרמלית: (ו) שהוא שעור שבועים וכו'. דבית-סאתה הוא חמש על חמשים, והנה בין כלו אלפים וחמש מאות אמה באמה רחב, ובית-סאתים הוא חמשת אלפים אמה באמה רחב, וכשמשעשה מזה שדה מרבעת הוא בערך שעור שבועים אמה וארבעה טפחים ארץ על שבועים אמה וארבעה טפחים רחב: (ז) וארבעה טפחים. ומעט יותר, (ט) כשעור ארבעה בערך; ולא חשו להזכירו מפני שהוא מועט, ואף-על-פי-כן (ז) יכול לחשבו בתפוח, וכל שליכא יותר על שבועים אמה וארבעה טפחים ואותו משהו, מתר לטלטל. ועין בקצור-שולחן-ערך שפ"ט, דלפי אמות שלנו שהם גדולים, הוא חמשים ושלש על חמשים ושלש: (ח) מתר לטלטל בכלו. וסמכו חכמים בשעור זה אשעורא (ט) של חצר המשכן, שהיה בית-סאתים בכלו והיו מטלטלים בו:

שער הציון

(טו) מאמר-מרכיזי במסקנתו, עין שם מה שיטב דברי הפתיחותף שכתב לכאורה הפך זה: (ט) עין ברש"י כ"ב עמוד א בדבור המתחיל 'כל אור וכוף יח במתנין בדבור המתחיל 'חצר': (ט) בית ועלת שבת ובאמר-מרכיזי: (ג) רש"י במענה דף יח: (ד) רש"י ס"ז עמוד א ורש"י"א בעבודת-הקדש: (ה) רש"י שם דף טו בדבור המתחיל 'משום' ורש"י"א בעבודת-הקדש: (ו) רש"י כ"ב בדבור המתחיל 'וכל דירה': (ז) גמרא דף סו עמוד ב: (ח) לבוש: (ט) שם: (י) רמב"ם בפרוש המשנה ותוספות ואור רוצי, וכן הסמ"ב בלבוש ובאלה רב: (יא) גמרא:

